

BOHIGAS, Pere: *Idees de fra Francesc Eiximenis sobre la cultura antiga*. — *Miscel·lània Crexells*. Barcelona 1929. (*Publicacions de la Fundació Bernat Metge*, I.)

Eiximenis exposa les seves idees sobre la cultura pagana en els caps. 30-33 del *Primer del Crestià*. Les fonts principals d'aquest capítol són el *Decret* de Gracià, distinció 37, i el capítol 28 del *De institutione divinarum litterarum* de Cassiodor.

POU I MARTÍ, Josep: *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes*. (*Siglos XIII-XIV*.) Vic, Editorial Seràfica, 1930.

L'autor reedita la sèrie d'articles publicats a *Archivo Ibero-Americano* sota aquest mateix títol. El capítol XI és dedicat a Eiximenis. En reunir en un volum aquests articles, el P. Pou hi ha fet petits retocs, ja sigui per completar-ne la bibliografia o per precisar millor el seu pensament.

P. NORBERT D'ORDAL: *El Príncep segons Eiximenis*. — *Miscel·lània Patxot. Estudis de Dret Públic*. Barcelona, Llibreria Verdaguier, 1931.

Recull de nombrosos textos d'Eiximenis, extrets del *Dotzè del Crestià*, que parlen de l'origen de l'autoritat, de la persona del Príncep, i de les relacions d'aquest amb el poble. No s'estudien les fonts d'aquests passatges. — P. BOHIGAS.

El repertori de manuscrits catalans

Dins la revista dels *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XI, 1926, pàgs. 121-130, Pere Bohigas ens donava compte d'aquesta gran obra, impulsada per la generositat del senyor Rafael Patxot i Jubert, a qui tantes belles realitzacions deu ja la cultura catalana.

L'objecte d'aquest repertori, diu Bohigas, «és arribar a l'inventari complet dels manuscrits catalans o d'autor català, i per extensió dels que han estat transcrits a Catalunya, i d'aquells que des de molt antic es trobaven en les nostres velles biblioteques. No podíem deixar de banda aquests darrers, car llur contingut és part integral de la nostra civilització. El nostre repertori arribarà fins a la fi del segle XVIII, però el més important d'ell ho seran els materials anteriors al segle XVII. En aquesta època la impremta, i sobretot la decadència, que tara el nostre país en tots els ordres de la seva vida, disminueixen considerablement l'interès literari dels manuscrits que van compilant-se. Solament la cultura llatina, a l'impuls del Renaixement clàssic, pot tenir encara alguna importància, per bé que mai portà embranzida, com n'hauria dut si Catalunya s'hagués trobat en la seva normal expansió. Els fons català i llatí són, ara com ara, els que d'una manera especial entren en el nostre treball. Per tal com aquest té per principal objecte recollir i ordenar materials per l'estudi de la cultura i de la literatura catalanes anteriors a la seva decadència, podem excloure d'ells els manuscrits en llengües modernes — llevat dels catalans — posteriors al segle XVI. No crec que aquest criteri pugui perjudicar gens la nostra visió de conjunt, en l'essencial de la cultura catalana. Quant a la cultura oriental, que en el nostre territori s'ha servit en part de l'hebreu, la deixem pels especialistes d'aquesta branca. De totes maneres una part d'aquesta cultura també la trobarem en obres catalanes i llatines».

Després d'aquesta exposició de l'extensió del *Repertori*, Bohigas indica el pla de la seva realització i com són organitzats els materials ja arreglats. Acaba amb una breu descripció dels manuscrits 105, 516, 725, 809, 901, 972, 8306 i 8307 de la Biblioteca de l'Arsenal, i alguns de les Biblioteques Mazarine i de Santa Genoveva.

Una extensa ressenya dels manuscrits anotats i estudiats per Bohigas a les biblioteques angleses ocupa les pàgines 411-457 del vol. XII (1927) dels *Estudis Universitaris Catalans*. Els fons explorats són els d'Oxford, Cambridge i el *British Museum*. A remarcar, en la *Bodleian Library* d'Oxford: un llibre d'oracions hebrees amb traducció catalana interliniar, del segle XVI (*manuscrit Bodl. 9*); un portolà de Bartomeu Olives de Mallorca, de 1559 (*ms. Canon. ital. 143*), i un altre del segle XVI anònim (*ms. Rawl. B. 256*); el *Llibre de Sidrac*, el *Secret dels Secrets*, i el *Llibre del Gentil i dels tres Savis* de Lull, del segle XIV (*ms. Canon. ital. 147*); un llibre d'hores, del segle XIV (*ms. Canon. liturg. 251*); *El nou testament de nostre señor Jesus Christ traduït del grek en llengua menorquina*, del segle XVII (*ms. Rawl. A. 421*), i unes ordinacions de la *Confraria de Clergues de València* (*ms. Span. c. 13*), tots ells de procedència catalana.

El Sr. Bohigas anota, a continuació, uns manuscrits possiblement procedents de Catalunya, que contenen tractats astrològics, filosòfics i mèdics, i uns altres amb obres d'autors catalans (Sant Ramon de Penyafort, Arnau de Vilanova i Ramon Llull), però copiats a l'estranger; tot seguit s'ocupa d'alguns manuscrits d'alquímia, interessants per a l'estudi de la formació de les falsificacions lul·lianes. Del *Trinity College* de Cambridge cal esmentar: un portolà de la Mediterrània, de Joan Martines de Messina, de 1584 (*ms. R. 4. 50*); un *Llibre dels àngels*, d'Eiximenis, no inclòs en la bibliografia del Sr. Massó (*ms. B. 15. 14*); un recull d'obres de Rois de Corella, amb lliçons millors que les del manuscrit de València i amb algunes poesies i una obra en prosa desconegudes (*ms. R. 14. 17*). En el *British Museum* trobem: una Bíblia en català del segle xv (*manuscrit Egerton 1526*); unes luxoses Hores de Nostra Dona, del segle xv (*ms. Add. 18193*); unes Hores d'Alfons el Magnànim, amb miniatures d'extraordinària valor (*ms. Add. 28962*); un Missal de l'Església de València de 1477, amb tres grans miniatures (*ms. Add. 34663*); una sèrie d'obres de Llull, procedents d'Itàlia (*mss. Add. 16428-16432 i 16134*); un *Pastorale* de Francesc Eiximenis, no inclòs en la bibliografia del Sr. Massó (*ms. Add. 17365*); la versió catalana del *Breviari d'Amor* de Manfred Ermengau (*ms. Add. 16433*); manuscrits jurídics (*manuscrits Add. 5470 i 11568*) i cinc portolans de Joan Martines, de 1564, 1567, 1578, 1579 i 1618, i un de Joan Olives, de 1559 (*mss. Add. 17540, 15714, Harl. 3489, Add. 22018, Harl. 3450 i Add. 21029*).

En el volum XIII (1928) de la mateixa revista, Bohigas presenta l'estat de les recerques fetes durant els tres anys 1926-1928 (biblioteques estudiades, despullament de catàlegs, bibliografies, inventaris, etc.).

Els anys 1926-1927, Bohigas estigué en missió d'estudi a París. La gran riquesa de la *Bibliothèque Nationale* en manuscrits catalans, ja ben coneguda des de la publicació del *Catalogue des manuscrits espagnols et portugais*, de Morel-Fatio, li permet de fer un extens report de la seva missió que publica en el volum XV, 1930, pàgs. 92-139 i 197-230, i volum XVI, 1931, pàgines 82-111 i 213-303 dels *Estudis Universitaris Catalans*. Prenent per base el mencionat, catàleg — «del tot satisfactori», com diu Bohigas —, n'amplia les dades incompletes, les rectifica quan és necessari, identifica algun text que encara no ho havia estat, i, com a cosa important, dóna la descripció *in extenso* dels manuscrits entrats a la *Bibliothèque Nationale* després de la publicació d'aquella obra. Bohigas anota solament els manuscrits de llengua catalana i promet ocupar-se aviat dels catalans en llengua llatina. El seu estudi es divideix en cinc parts, segons les matèries contingudes en els còdexs: 1. Bíblia, Teologia i Filosofia; 2. Obres científiques; 3. Manuscrits jurídics; 4. Història; 5. Literatura. No puc entretenir-me a assenyalar les novetats — poques, en relació amb els manuscrits d'Anglaterra — ni els bells encerts amb què l'autor acompanya la seva descripció. Cal remarcar, de totes maneres, l'ampla ressenya dels textos del ms. esp. 13, que fins ara no havien estat analitzats totalment: versió catalana, amb supressions i una addició al final, de la crònica francesa atribuïda a Gaucher de Dénain, que Bohigas confronta amb el text original; breus extrets del *Dotzè del Crestià*, d'Eiximenis; la història dels reis de Bretanya fins a Dunvallo, tret de la *Historia regum Britanniae*, de Galfred de Monmouth; Annals de la Gran Bretanya, des de Juli Cèsar fins a l'any 731; adaptació catalana de la *Crònica d'Espanya* de Roderic de Toledo; arbre genealògic dels reis d'Aragó i comtes de Barcelona, fins Alfons el Magnànim, etc. En el *Llibre de memòries de la ciutat e regne de València* (ms. esp. 147), descrit també detalladament, hi ha algunes notícies interessants per a la història literària, singularment per a la biografia de sant Vicenç Ferrer, que són transcrites.

Bohigas no es limita a fer una àrida descripció bibliogràfica; bon coneixedor de la nostra literatura i dedicat, actualment, a l'estudi dels còdexs il·luminats, presta una gran atenció a les miniatures i estableix sovint comparacions amb altres manuscrits que contenen les mateixes obres que els parisencs, la qual cosa li permet de confrontar les variants dels textos per establir-ne la filiació, de discutir les atribucions a autors determinats, de precisar la data de composició d'obres i manuscrits, etc. També identifica, quan pot, els manuscrits que descriu amb les notícies de llibres que ens aporten els *Documents per la història de la cultura catalana mig-ieval* de Rubió i Lluch, i s'emprèn alguna vegada la crítica dels textos editats, tot fent-ne remarcar les errades de transcripció o d'interpretació. La bibliografia de cada manuscrit és completíssima. Dins l'*Anuari de l'Oficina Romànica*, vol. V, 1932, pàgs. 318-321, he fet algunes addicions i remarques que no cal repetir ací.

Com apèndix a la seva missió parisenca, Bohigas publica una confrontació de la versió llatina de l'*Excitatori de la pensa a Déu*, de Bernat Oliver, amb la traducció catalana dels

manuscrits esp. 547 i 240; el text de l'*Epístola de Josep a Faraó, rei d'Egipte, dels set dons del Sant Esperit*; un fragment dels proverbis de Salomó, segons els mss. esp. 3 i 353; el tros conservat de l'*Apologia*, de Bernat Metge; una descripció del ms. 352 de la *Biblioteca de Catalunya*; el text sencer de la *Història dels reis de Bretanya des de Brut fins a Dunvallo*, traducció catalana de la *Historia regum Britanniae*, de Galfred de Monmouth, llibre I, i dels *Annals de la Gran Bretanya, des de Juli Cèsar fins l'any 731* (extret de la *Historia Ecclesiastica gentis Anglorum*, llibre V, cap. 24); la taula del *Flos Mundi*, del qual dona abans una extensa descripció; les poesies del ms. 541 (paràfrasis molt lliures dels set psalms penitencials); fragments de la *Destrució de Jerusalem*, del ms. esp. 509; i el poema sobre la Passió, del ms. esp. 742.

Aquests treballs, il·lustrats amb algunes làmines de miniatures i de pàgines de mostra dels principals manuscrits, acaben amb unes ben ordenades taules d'autors i de matèries, que faciliten llur consulta.

El senyor Bohigas prepara actualment un report sobre els manuscrits llatins de París procedents de Catalunya, al qual seguiran catàlegs dels manuscrits de la Biblioteca Universitària de Barcelona i la de l'Arxiu Capitular de la nostra Seu, carreus tots ells per a bastir aquest *Reperatori de manuscrits catalans* que tan bons serveis prestarà als estudiosos de les nostres lletres i de la nostra cultura. — R. A. i S.

Obra del Cançoner Popular de Catalunya

Fruit de diverses excursions de recerca, han començat a publicar-se, en tres densos volums, els resultats actuals d'aquesta vasta empresa patrocinada per la Fundació Concepció Rabell i Cibils, vídua Romaguera.

A continuació anotem el contingut dels volums apareguts fins l'any 1931:

Materials, Volum I, fascicle 1: *Observacions, apèndixs i notes al «Romancerillo catalán» de Manuel Milà i Fontanals*. Estudi d'un exemplar amb notes inèdites del mateix autor, per Francesc Pujol i Joan Puntí.

Materials, Volum I, fascicle 2: *Manuel Milà i Fontanals per Jaume Massó i Torrents; Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pels mestres Joan Llongueres i Joan Tomàs a les contrades de Santa Coloma de Farnés, Brunyola, Sant Martí Sapresa, Anglès, Sant Pere d'Osor, Les Planes d'Olot, La Sellera i el Pasteral; Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada per Mn. Higiní Anglès i En Pere Bohigas a les comarques solsonina i bergadana; La versió autèntica dels goigs del Roser de tot l'any. Estudi de musicologia popular*, per Lluís Romeu; *L'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya» al «Congrés d'Història de la Música» celebrat a Viena*, per Francesc Pujol; *L'Œuvre du Chansonnier Populaire de la Catalogne*, per Francesc Pujol; *El mestre Pedrell i la cançó popular*, per Higiní Anglès; *Crònica de l'obra del «Cançoner Popular de Catalunya» (anys 1921-1922)*, per Joan Puntí i Collell.

Materials, Volum II: *Marian Aguiló i Fuster*, per Joan Puntí i Collell; *Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pel mestre Josep Barberà i En Pere Bohigas a les comarques de l'Alta Segarra, el Cardener i Ribera del Segre; Cromatisme, modalitat i tonalitat en les cançons populars catalanes*, per Francesc Pujol; *En Marian Aguiló (recordances personals)*, per Francesc Mateu; *Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzades pel mestre Joan Tomàs i En Bartomeu Llongueres a Girona, Olot, Sant Martí del Clot, Sant Feliu de Pallerols, Rupit, Sant Miquel de Pineda i Amer; Elements gregorians dins la cançó popular catalana (notes per a un estudi comparatiu entre la melodia gregoriana i la cançó popular catalana)*, per Francesc Baldelló; *Crònica de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya» (any 1923)*, per Joan Puntí i Collell.

Materials, Volum III: *Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pels germans Joaquim i Just Sansalvador i Cortès, al Comtat de Conçtaina; Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pel mestre Josep Barberà i En Pere Bohigas a Cervera i pobles de la rodalia; Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pel mestre Joan Tomàs i En Bartomeu Llongueres a la comarca olotina; Memòria de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada pel mestre Baltasar Samper i En Miquel Ferrà a l'illa de Mallorca; Crònica de l'Obra del «Cançoner Popular de Catalunya» (any 1924)*, per Joan Puntí i Collell. — A. i S.